

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. III. Cur sub ignis specie Spiritus Sanctus apparete voluerit?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

Cur sub ignis specie Spiritus sanctus apparere voluerit?

Mirum est quod Spiritus sanctus, qui pacis & concordiae Spiritus est, contrarias tamen & inter se pugnantibus figuras assumere voluerit, & sub specie aquae & ignis, quae sibi aduersantur, in mundo visibiliter apparere. Variarum tamen & egregiarum huius rei hic suppetunt rationes.

Prima est, ut divinitatis suae infinitam potentiam & maiestatem inueneret. Nam quod forma aliqua nobilior est & superior, eodem perfectius & unitius inferiora, licet diversa & contraria, in seipsa colligit & connectit, juxta illud commune Scholae estatum: *Qua dispersa sunt in inferioribus, unita sunt in superioribus.*

Secundo per hoc significare voluit, ipsius speciale munus esse, contraria unire, & pugnantia inter se conciliare.

Tertio, conveniens erat, quod Spiritus fecundissimus in operibus ad extra, & totius fecunditatis author & parens (ut antea fuse declaratum est) duo illa elementa assumeret, quae ad omnes generationes concurrunt, & quae sunt veluti duo prima totius fecunditatis creaturae principia: nam ex aqua & igne, sive ex calore & humore omnia generantur, ut fuse demonstrant Cicero lib. 1. de Natura Deorum, & Lactantius lib. 2. instit. cap. 1. ac egregie declarat Ovidius 1. Metamor. his versibus:

*Quippe ubi temperiem sumpserit, humorque calorque
Concipiunt, & ab his oriuntur cuncta duobus.*

Cumque sit ignis aqua pugnat, vapor humidus omnes

Res creat, & discors concordia, factibus apta est.

Denique Spiritus sanctus in mundo visibiliter apparuit, ut mundum a peccatis purgaret: unde conveniens erat, ut sub illorum elementorum specie se praeberet visibilem, quibus mundus purgatus, aut purgandus est. Mundus autem aquis diluvii olim tempore Noe purgatus est, & post diem iudicii igne purificabitur: Ergo conveniens erat, ut Spiritus sanctus sub figura aquae & ignis in mundo visibiliter appareret.

Præter has rationes generales, non desunt aliae peculiares, quibus ostendi potest fuisse conveniens, ut Spiritus sanctus specialiter sub ignis figura & specie se praeberet visibilem. Prima est, quia ignis Divinitatis symbolum est, juxta illud Deut. 4. *Deus noster ignis consumens est.* Ergo ut Spiritus sanctus se verum Deum, & Patri, Filioque consubstantialem ostenderet, oportebat ut sub ignis specie monstraretur. Ita præclare D. Gregorius homilia 30. in Evang. ubi ait: *Patri & Filio coaeternus Spiritus in igne monstratur: quia incorporeus, ineffabilis atque invisibilis ignis est Deus: attestante Paulo, Deus noster ignis consumens est: Deus quippe ignis dicitur, quia per hunc peccatorum rubigo consumitur.*

Item Spiritus sanctus notionalis est amor Patris & Filii: amor autem ignis quidam est, & sub ignis specie effingi solet, ac semper à Poetis inter flammam & ignem depingitur. Unde sicut Tertullianus, supra relatus, de Christo dicebat: *Nunquam sine aqua Christus:* ita & de Spiritu sancto dicere licet: *Nunquam sine igne amor, nunquam sine flamma Spiritus sanctus.*

M m

Præ-

Similia reperiantur in Spiritus sancti gratia. A
In primis enim illa è petra manat & scaturit, à Christo scilicet, qui teste Apostolo 1. ad Cor. 10
mythica petra est, è qua omnes gratiarum rivuli
& fontes profiliunt. Unde Rupertus egregie
obseravit, quod petra illa deserti, quae Moyses
oblevavit, quod petra illa deserti, quae Moyses
percutit, aquas largissime profudit (ju-
vare illud Psalmi 77. *Percussit petram, & fluxerunt
ex ea aquae, & terram mandaverunt*) egregia fuit Christi
figura: Nam Christus (inquit) *lapis est, qui percussus
proterit crucis, effudit in nos Spiritum veritatis.*

Deinde sicut aqua ex montibus & locis ex-
cellis proficit in convalles; ita & gratia semper
ad ima descendit, & à monte divinitatis pro-
filit in convallem humilitatis. Unde præclare
Augustinus serm. 27. de verbis Domini: *Constitit
aqua ad humilitatem convalis, denat at de tumoribus
vitiis.* Et serm. 2. de verbis Apostoli: *Cum timore
& tremore, id est cum humilitate, vallem facite, imbrem
suscipite depressa implentur, alta siccantur. Gratia plu-
via est: quid ergo miraris, si Deus super bis resistit, humili-
tatem dat gratiam? Ideo non alti sum sapere, sed time-
re: non ut impleretur, non alti sum sapere, ne siccetur.*

Præterea mythica illa Spiritus sancti aqua, ani-
mam laxat, & mundat à sordibus peccatorum,
secundum illud Ezech. 36. *Effundam super vos a-
quam mundam, & mundabimini ab omnibus iniquita-
tibus vestris.* Concupiscentiae flammam extinguit
re temperat: unde Spiritus sanctus ab Ecclesia
dulci refrigerium appellatur. Item desertum ani-
mae peccatricis, sterile ac siccitate laborans, spi-
ritualiter rigat & fecundat, illudque reddit ve-
luti hortum & paradysum amoenissimum, omni
decore ac venustate eximium, omnium virtu-
tum floribus conspicuum, omniumque fructuum
obscure præclarum.

Demum divina hæc Spiritus sancti aqua, re-
proborum & carnalium desideriorum sitim ex-
tinguit, juxta illud Christi ad Samaritanam: *O-
mnis qui bibit ex aqua hac, sitiet iterum; qui autem bi-
berit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in aeternum.* Et
illam rationem assignans, subdit: *Aquam quam e-
go dabo ei, fiet in eo fons aquae salientis in vitam aeternam.*
Cuius enim gratia sit semen aeternae gloriae, quae
est perfectissima omnium desideriorum quies
& satura, proprius ejus effectus est, omnem
sitim & sitim extinguere: omniaque desideria
sancti ac infiniti boni possessione complere, jux-
ta illud Prophetae: *Satiabor cum apparuerit gloria
tua.* Hanc ergo aquam à Christo postulemus, &
cum Samaritana ei dicamus: *Domine da mihi hanc
aquam.* Sed ut illam nobis donet, aliam à nobis
expolice, aquam scilicet lachrymarum. *Sicut enim
(inquit Chrylogus) lachrymas poenitentium, esu-
m gemitus peccatorum.* Has etiam caelestes aquas
Spiritus sanctus multum diligit; nec minus in
eis delectatur, quam in aquis Jordanis, quas
sanctus suo sanctificavit. Illis libenter incubat
caelestis illa columba, quae in ipso mundi exor-
ditio ferebatur super aquas. Super illas amoenissi-
me ludit, ac spirat divini zephyrus amoris, & ex
illigorem caelestem charitatis elicit: sicut olim
tempore Nehemæ, ex aqua in puteo inventa
sacer ignis exiit, ut sacra Machabæorum refert
habentia.

139 Præterea, Sicut ignis in propria sphaera quiescit, & extra illam in continua est agitatione & motu: ita Spiritus sanctus intra Divinitatem non operatur notionaliter, nec ullam producit personam divinam, sed est Patris & Filii luavissima quies, ac veluti *utriusque centrum*, ut quidam dicit: ad extra verò continuo operatur, & est omnium externarum operationum principium, ut supra fusè ostensum est. Et ideo Genesim primo dicitur: Spiritus Domini ferebatur super aquas. Ubi Chrysostomus: *Mihi videtur, inquit, hoc significare, quòd affuerit efficax quadam & vitalis operatio aquis, & non fuerit simpliciter aqua stans & immobilis, sed mobilis, & vitalem quandam vim habens: nam quòd immobile, omnino inutile est; quòd verò movetur, ad multa conducit.*

140 Adde, quod ignis septem habet proprietates seu effectus præcipuos, similes his quos Spiritus sanctus operatur in nobis. Ignis enim urit, purgat, illuminat, homogenea congregat, disgregat heterogenea, liquefacit, & in cinerem redigit. Similia Spiritus sanctus operatur in nobis. Nam sui amoris igne corda nostra exurit, juxta illud Augustini in Soliloquiis. *O ignis sancte, quam dulciter ardes, quam desideranter adurus! exurit, inquam, non ut consumatac destruat, sicut ignis corporeus, sed potiùs ut augeat, purget, ac perficiat, non secùs ac ignis qui Moyse in rubo apparuit, quo rubus ardebat, & non contumebatur.*

Osonario 18. in Psal. 118.

Serm. 57. in Cantica.

Unde præclare Ambrosius: *Ignem Dominus misit in terram, non ut eam Sodomitano rursus, sicut scriptum est, arderet incendio; non ut eam donata munere fecunditatis, aut usu vel flore viriditatis exueret; opus enim suum Dominus probare magis atque augere quam minuire aut damnare consuevit. Quem ergo Dominus ignem in novo sparsit testamento, qui secretos mentium, divina ardore cognitionis, inflammarer affectus; qui vaporem fidei & devotionis adoleret, qui cupiditatem virtutis accenderet.* Et Bernardus: *Ignis qui Deus est, consumit quidem, sed non affligit; ardet suaviter, desolat feliciter. est enim verè carbo desolatorius, sed quisque in vitia exerceat vim ignis, ut in anima vicem exhibeat unctionis.*

141 Secundus hujus divini ignis effectus est purgare corda, & illa à terrenis separare affectibus: cum enim Spiritus sanctus purissimus sit, & nedum sanctus, sed ipsa sanctitas, totiusque origo puritatis & sanctitatis, ut fusè antea declaratum est, non nisi in purgatis ab omni peccatorum labe cordibus requiescit. Unde merito adustionis Spiritus appellatur, quia sui amoris igne spinas & vepres peccatorum adurit. Vnde Chrysologus: *Ager quoties longè incurià sylvescit, & toto luxuria agrestu sordescit horrore, peritissimi cultoris utique semper aperitur & purgatur incendio, ac studio benigno cultor ignis apponitur, ut exustis sentibus reveletur prima facies campi, praestet agricolæ libertas, fiat facilis via vomeri, sit germinis serax sterilis diu terra, & longa ac mæsta otia lato latissima jam repenset in fructu.*

Serm. 64.

142 Ex purgatione sequitur illuminatio, quæ tertius Spiritus sancti effectus est. Sicut enim in rebus corporeis diaphaneitas est proxima dispositio ad recipiendam lucem (quæ idcirco aethus diaphani definitur à Philosophis) ita & in spiritualibus puritas mentis est ultima dispositio ad sapientiam, quam idcirco Divus Augustinus, *purificatâ mentis intelligentiam*, appellat. Vnde postquam Spiritus sanctus humana corda sui amoris igne purgavit, confestim

A mentes eorum illuminat, & suæ infinitæ sapientiae luce perfundit, juxta illud Therozorum primo, *De excelsis misit ignem in ossibus meis, & rudivis me.* Quàm magnus ergo Doctor charitas! Quàm felix Spiritus sancti schola: Quàm velox (inquit Leo Papa) sermo sapientia: & ubi Spiritus sanctus magister est, quàm cûd discitur? quòd docetur! Ecce (subdit Gregorius) implet cu charædum puerum, & Psalmistam facit; implet pastorem armentarium, sicomoros vellentem, & Prophetam facit; implet abstinentem puerum, & judicem senum facit; implet piscatorem, & prædicatorem facit; implet persecutorem, & doctorem Gentium facit; implet publicanum, & Evangelistam facit.

B O qualis est artifex iste Spiritus! nullâ ad discendum morâ agit ut in omne quod voluerit. Maxime ut reigerit mentem, docet, solùmque resipiscere se est.

Quartus ejus effectus est congregare homogenea, omnesque fideles in unitatem fidei & charitatis colligere. Nam sicut in malo parvo (ait Gregorius) uno exterius cortice, interius grana mununtur; sic innumeros sanctæ Ecclesiæ populos unitas fidei contegit, quos intus diversitas meritorum tenet.

Disgregat etiam heterogenea, illaque ab invicem secernit: videlicet à terrenis celestibus spiritualia à carnalibus; ab humanis & creatis, divina & increata.

C Denique idem amoris Spiritus, calore fidei & devotionis ardore, Sanctorum corda liquefacit, eaque per donum timoris, & virtutem humilitatis, veluti in cinerem redigit. Vnde Sponsa dicebat in Canticis: *Anima mea liquefacta est, ubi sponfus locutus est.* Et Abraham Deum allocuturus exclamabat: *Loquar ad Dominum, sicut sim pulvis & cinis.*

Non est prætermittenda alia egregia inter ignem & Spiritum sanctum similitudo & analogia. Ignis enim naturâ quidem beneficus, per accidens tamen nocet; igne everta est Sodomæ igne conflagrabit univèrsus orbis; igne torquentur dæmones; ignis denique, divina vindictæ thesaurus & instrumentum est, ut ait Tertullianus. Ita pariter Spiritus sanctus naturâ sua benignissimus ac luavissimus est, amore, charitatis est, bonitas est, ipsaque Patris, Filiique suavitas. Ille tamen lævit in impios & obduratos, & severissimam de illis vindictam sumit; amor quippe læsus fit furor, ut quidam ait; & charitas, ut inquit Bernardus, *quæ solet savire, & patienter novit irasci.* Columba ista, licet mitissima aliquando irascitur, et tunc que ira adedè timenda est, ut exclamat Propheta: *A facie gladii columba singulis ad terram suam fugient.* Hic advocatus, qui nunc Patrem pro nobis interpellat gemitibus inenarrabilibus, in die judicii arguet mundum de peccato, de justitia, & de judicio, ut dicebat Christus Joannis decimo octavo. Ille qui nunc hominum consolator est ac defensor, tunc erit impiorum accusator, judex ac tortor. Unde miles ille epulo, qui cruciabatur in flammis, nesciebat quid diceret, dum Abraham rogabat ut mitteret Lazarum, qui intingeret digitum suum in aquam, & refrigeraret linguam ejus. Nam per digitum designatur Spiritus sanctus, qui, *digitus Dei digitus*, ab Ecclesiâ appellatur: ille autem damnatos non refrigerat, sed cruciat non solatur, sed torquet. Hæc Deum dicitur

E

aliam diuine iustitiae non hebetat, sed acuit & limat, ut hoc lenimine fiat acutior. Hic facer diuini oris flatus, non extinguit, sed accendit interuallum incendia, & prunas eius magis ardere facit, ut dicitur Job 41. Denique ignis iste (inquit Hieronymus) qui descendit super Apostolos, duplicis est naturae: sicut habet credentibus, tenebras, suppliciaque munditia.

§. IV.

Cur Spiritus sanctus in forma venti seu spiritus vehementis advenit

Quarta Spiritus sancti apparitio fuit sub forma venti & spiritus vehementis, ut dicitur Act. 2. cuius figuræ & apparitionis plures etiam suppetunt rationes egregiæ.

In primis Spiritus sanctus sub forma venti apparere voluit, ut personalis eius proprietates monstraretur: procedit enim per viam amoris, & tanquam notionalis amor Patris & Filii; amor autem, cum sit veluti quidam impulsus, quo voluntas amantis impellitur in amatum, rectè per ventum seu spiritum vehementem designatur. Et certè si ventus ex Aristotele, exhalatio quædam sit, quid aptius quæso ad designandam processionem Spiritus sancti? Cum enim procedat via amoris, rectè exhalatio diuina dici poterit: namque est animam exhalare: unde & anima plus ubi amat, quam ubi animat, esse perhibetur.

Deinde, sicut ventorum origo abstrusa est, illique soli cognita, qui educit eos de thesauris terræ: ita & Spiritus sancti processio, eisque in hominum mentes illapsus, secretissima & obscurissima sancti. Unde Christus dicebat Joannis tertio. Spiritus ubi vult spirat, & vocem eius audis, & nescis unde veniat, aut quo vadat. Et Abacuc tertio. Dum ab Austro veniet, & sanctus de monte Pharan. Ab Austro, quæ regio calidissima est, venire dicitur Spiritus sanctus, quia ex amore procedit & ex solo bonitatis & charitatis impulsu in animas sanctas illabitur. De monte vero Pharan (seu quod idem est, de monte obscuro & umbroso) profectus dicitur, quia processio ejus obscurissima est, & posuit tenebras latibulum suum, ut ait Bernardus, eisque in animam iusti aduentus, seu illapsus, secretissimus, & ab humanis sensibus remotissimus, juxta illud Job capite nono. Dimiserit ad me, non video eum, si abierit, non intelligam. Alluit ad hoc nesciens antiquitas: Syconii enim, teste Paulania, noctu sacrificabant ventis, subobscuram esse dicentes eorum naturam; & Aristoteles sugillat omnes retro Philosophos in incertis naturæ venti. Sanè si ea cæcutiat homo ignorantia, ut naturam venti adhuc ignoret, potiori ratione mens ejus caligat in indagine Spiritus sancti, qui proinde jure merito ventus esse dicitur.

Præterea inter effectus venti & Spiritus sancti plures & eximie reperiuntur similitudines & analogiæ. Venti enim purgant ætrem, colligunt nubes, easque in pluviam resolvunt, glaciem liquesciunt, & hortos perficiunt, ac suavissimos ex illis faciunt exhalare odores. Non dissimilis certè Spiritus sancti operatio: purgat enim superuacua, & noxia quæque repellit, ut lepidè declarat Cyprianus his verbis: Flatus ille à carnali palat corda purgat. Ignis iste factam concupiscentia consumit. Deinde facer hic ventus nubes colligit

Tom. II.

A peccatorum in cordibus penitentium, quæ charitatis igne liquefactæ, in suavissimum lachrymarum imbrem solvuntur, juxta illud Psalmistæ: Flabit Spiritus eius, & fluent aquæ. Unde idem Cyprianus: Quoties te video suspirantem, non dubito Spiritum sanctum inspirantem: quoties intueor stentem, sentio Spiritum sanctum ignoscantem. Item calidissimus ille divini amoris flatus, corda peccatorum obdurata liquefacit, & in aquam lachrymarum resolvit, ut Augustinus egregiè declarat in hæc Psalmistæ verba: Convertite Domine captivitatem nostram, sicut torrens in Austro, ubi sic fatur: Quomodo frigus ligat aquam ne currat, ita & nos illigat frigore peccatorum gelavimus. Auster autem calidus ventus est: quando flat Auster, liquefit glacies, & implentur torrentes... Gelaveramus ergo in captivitate, constringebant nos peccata nostra: slavit Auster Spiritus sanctus, dimissa sunt nobis peccata, soluti sumus à frigore iniquitatis, tanquam glacies in sereno, sic solvuntur peccata nostra. Denique divinus ille amoris Auster, animam sanctam, quæ amantissimus cælestis Sponsi hortus est, suis inspirationibus perficit, & ex illa suavissimi nos omnium virtutum facit exhalare odores, ac stillare aromatum charismata. Hoc apprime noverat Sponsa in Canticis, dum cælestem Sponsum, seu Spiritum sanctum alloquens dicebat: Veni Auster, perfusa hortum meum, & fluent aromata illius.

B C Ultima ratio, cur Spiritus sanctus sub specie venti & spiritus vehementissimi, Apostolis in cœnaculo congregatis apparere voluerit, fuit ut castum & sanctum timorem illis incuteret, quo se ad ejus gratiam recipiendam diligentissimè præpararent. Nam timor [ait Zeno Veronensis] Spiritus sancti conceptaculum est, juxta illud Prophetæ: A timore tuo concepimus & parturivimus Spiritum. Timor fidus est diuine gratiæ comes & cultus. Timor (inquit Tertullianus) mundities animi, pietatis nitor, instrumentum poenitentiae, fundamentum salutis. Timor denique quasi quidam custos super innumerabiles gazas, in ultimo charismatum ponitur, ad conservandas incomparabiles gratias, ut bellè ait Petrus Cellensis. Unde sicut Spiritus sanctus nunquam est in anima iusti sine amore, ita nec sine timore: nam res solliciti plena timoris amor. Super quem (inquit divina Sapientia) requiescet Spiritus meus, nisi super humilem, & trementem sermones meos? Quid Maria Virgine timidius, quæ ad Angeli conspectum et vocem præ timore turbata est? Virginum enim (inquit Ambrosius) est trepidare, & ad omnes viri affatus vereri. Ecce Spiritus sanctus supervenit in illam. Quid timidius Apostolis, cum Spiritum sanctum receperunt: inclusi erant omnes in cœnaculo præ timore Judæorum, ut ait facer textus: at inter sacros timores Spiritu sancto repleti sunt. Denique seraphici illi Spiritus, qui incendium interpretantur, et qui divini amoris igne repleti sunt, sic ante thronum Dei volitant, ut a larum tremulo videantur suspendi volatu, nec tam volare quam trepidare; eò timidiores, quò sanctiores, et in charitate ferventiores.

Norant Astrologi, quod stellæ quæ altius à terra assurgunt, & sublimiorem in cælo locum sortitæ sunt, scintillantes, & quasi trepidantes apparent. Unde commune illud proloquium: Stellæ quæ sunt prope nos non scintillant, trepidant verò quæ ab oculis nostris longissimè recedunt. Idem observa inter Sanctos & reprobos discrimen. Reprobi qui terrenis adhærent, nec Deum timent, nec homines reverentur: Sancti

149

Lib. de panibus cap. 14